

Helse- og omsorgsdepartementet
v/ politisk ledelse

Oslo, 08.02.22

Innspill til statsbudsjettet 2023

HLF er Norges største organisasjon for mennesker med funksjonsnedsettelse med 65 000 medlemmer. En million nordmenn har hørselsutfordringer som påvirker hverdagen ulikt. HLF arbeider for hørselshemmedes livskvalitet, likestilling og full deltakelse i alle livets sammenhenger. Noen har behov for omfattende rehabilitering, mens andre trenger tilrettelegging, hjelpemidler og kunnskap i å mestre hverdagen. Stadig flere rammes av hørselsutfordringer og det er viktig å motvirke sosial isolasjon og frafall fra utdanning og arbeidsliv.

1. Tilbud til hørselshemmede - Hørselsplan

HLF ber regjeringen prioritere arbeidet med å etablere et godt tjenestetilbud til hørselshemmede og følge opp anbefalingene gitt i Helsedirektoratets utredning av tilbud til hørselshemmede:

- Gjennomgang og tydeliggjøring av lov-/forskriftsreguleringen av hørselsomsorgen
- Informasjon og veiledningsmateriale til brukere / pasienter
- Ambulerende audiografer
- Systematiske etterkontroller
- Lærings- og mestringstilbud
- Økt bruk av avtalespesialister
- Kompetanseøkning i kommunene

Dagens regjeringspartier AP og SP, sammen med RV, MDG og Rødt, fremmet i februar 2021 for Stortinget representantforslag om å utarbeide en nasjonal hørselsplan. Forslaget falt, men daværende helse- og omsorgsminister uttrykte at han i stor grad var enig i begrunnelsen for en nasjonal hørselsplan og ønsket om å styrke forebygging og behandling av sanseapar. I debatten ble det vist til pågående arbeid i departementet. HLF ber regjeringen følge opp lovnader gitt i Stortinget og fremme en hørselsplan i tråd med representantforslaget og anbefalingene i Helsedirektoratets utredning av tilbud til hørselshemmede som også tydeliggjør dagens utfordringsbilde og fremtidens behov.

2. Rehabilitering av hørselshemmede og ventetider ved høresentralene

HLF ber om at:

- Rehabiliteringstilbud til personer med høreapparat, CI, Meniere og tinnitus må synliggjøres i oppdragsdokumentene for 2023.
- Ventetiden ved hørselssentralene må være på maks 12 uker.

Det er et politisk mål at habilitering og rehabilitering skal gis til alle som trenger det, uavhengig av alder og diagnose. Hørselsomsorgen er mangelfull og lite helhetlig. I de regionale helseforetakenes oppdragsdokument de siste årene sies det ingenting om rehabilitering av hørselshemmede, til tross for gruppens omfang og behov. Gruppen hørselshemmede er mangfoldig; tinnitus- og meniererammede, cochlea implanterte og høreapparatbrukere er alle brukere av spesialisttjenesten, og dette bør gjenspeiles i rehabiliteringstilbudet til helseforetakene. I regjeringens eget dokument, Opptappingsplanen for habilitering og rehabilitering (2017-2019), skrives det at tilbudet til hørselshemmede er lite tilgjengelig. Et tiltak

For ytterligere informasjon kontaktes Orholm på orholm@hlf.no eller mobil 91628776.

for å gjøre tilbud til hørselshemmede mer tilgjengelig er å sette krav til rehabilitering i oppdragsdokumentene til helseforetakene for 2023.

Ventetiden for å få tilpasset høreapparatet betraktelig ned, ved enkelte foretak er den opp mot ett år. Dette er uholdbart og kan føre til at mennesker blir passive samfunnsborgere mot sin vilje. For den enkelte medfører dette store belastninger og kan i sin ytterste konsekvens medføre at hørselshemmede havner utenfor arbeidslivet og aktiv samfunnsdeltakelse. God oppfølging og audiologisk rådgivning etter tilpasningen, slik at en lærer seg å ta i bruk høreapparatet, er vesentlig.

NAV anslår at behovet for høreapparattilpasninger i perioden 2016-2030 vil øke med 2 % årlig, akkumulert til 65 %. Det er i den forbindelse utfordringer knyttet til både kapasitet og kvalitet, ikke bare på tilpasningssiden, men også når det gjelder oppfølging, samhandling med 1. linjen og også det kommunale tilbudet (særlig eldreinstitusjoner og hjemmetjenesten). Hørselssentralene trenger å rustes for å møte eldrebølgen. Det er behov for flere hørselsfaglig stillingshjemler på hørselssentralene og flere ØNH-avtalespesialister. Sett ut fra samhandlingsreformens intensjoner og den pågående kommunehelse reformen, vil hørselssentralen kunne bidra særlig effektivt ved bruk av fremskutte klinikker, lokalmedisinske sentre og ambuleringstilbud. Det er gjort positive erfaringer med nytenkning innen samhandling flere steder¹. Samhandling gir pasientene kort reisetid til klinikk for oppfølging, og lokale klinikker fungerer som gode bindeledd mellom hørselssentral og kommunene som slik bl.a. får tilbud om hørselsfaglig basisopplæring og veiledning for medarbeidere i den kommunale eldreomsorgen. Når det gjelder ambuleringstilbud er det gjort gode erfaringer, blant annet i Telemark. Gjennom denne arbeidsmetoden får pasienter oppfølging nær egen bolig, basert på samhandling mellom kommune og hørselssentral. Ventetidene på hørselssentralene vil også kortes ned.

HLF har i samarbeid med det hørselsfaglige miljøet i Norge² undersøkt spesialisthelsetjenestens formidling av høreapparater. Hovedfunnet er at norske høreapparatformidlere, under stramme finansielle rammer, gjennomgående leverer god kvalitet på det tekniske-medisinske (diagnostisering og tilpasning), mens det er et betydelig forbedringspotensial innen det psykososiale (oppfølging, audiologisk rådgivning og rehabilitering). Helsedirektoratet, NAV og helseforetakene anbefalte i en utredning fra 2011³ at standarden⁴ gjøres obligatorisk så vel for hørselssentraler som for ØNH-avtalespesialister. For å mestre sin hørselshemming og være aktive samfunnsborgere er det som skjer etter at brukeren har mottatt sitt tekniske hjelpemiddel, som et høreapparat er, av avgjørende betydning.

3. HLFs Hørselshjelperordning – Programkategori 10.60 Post 71 frivillig arbeid

HLF ber om at hørselshjelperordningen forblir en fast bevilgning over statsbudsjettet og at det for 2023 bevilges 2,5 millioner kroner.

Vi takker for videreføringen av tilskuddet på 2 millioner til hørselshjelperordningen i statsbudsjettet for 2022. Rekruttering og skolering av hørselshjelpere er et kontinuerlig arbeid, der både

¹ Les om disse på www.hlf.no/samhandling

² Evaluering av NS-EN 15927:2010 «Tjenester tilknyttet formidling av høreapparater»: Et samarbeid mellom: HLF, Norsk Audiografforbund, Norsk teknisk Audiologisk forening, Norsk Audiopedagogisk Forening, Lovisenberg Diakonale Sykehus, Den Norske Legeforening og Bransjeforeningen for helse- og velferdsteknologi. Oktober 2014.

³ «Ansvaret for ortopediske hjelpemidler og høreapparater», side 46

⁴ NS-EN 15927:2010 «Tjenester tilknyttet formidling av høreapparater». Gjeldende for norske hørselsklinikker siden 2011.

For ytterligere informasjon kontaktes Orholm på orholm@hlf.no eller mobil 91628776.

etterspørselen og utviklingsmulighetene vokser. I tråd med Regjeringen og Stortinget mener HLF at dette er et viktig arbeid som må utvikles. Hørselshjelperne er frivillige og er med på å styrke hørselshemmedes livskvalitet og trygghet. Hørselshjelpernes bistand med hjelpemidler og det praktiske, fysiske og psykiske knyttet til det å være hørselshemmet, har stor verdi for den enkelte og for samfunnet i sin helhet. Hørselshjelperne er med på å øke den enkeltes livskvalitet og trygghet, og det bidrar til at eldre hørselshemmede kan bo lenger i eget hjem.

Flere gjennomfører oppdateringskurs. Nytt er desentraliserte og digitale skoleringer. Skoleringen er i stadig utvikling for å optimalisere den praktiske gjennomgang av høreapparater og annet hørselsteknisk utstyr. Hørselshjelperne er gitt egne smittevernkurs. Rapporteringen viser at HLFs rundt 580 hørselshjelpere/likepersoner bistår andre hørselshemmede rundt 22 000 ganger årlig. I tillegg kommer den oppsøkende virksomheten som gjøres i det offentlige rom, som ved ulike hørselsstand på kommunale møteplasser, festivaler, markeder og annen informasjonsvirksomhet. Det er også en utstrakt oppsøkende virksomhet på sykehjem og det er et godt samarbeid med mange kommuner om oppdrag knyttet til oppsøkende virksomhet og opplæring, også opplæring til ansatte i helse- og omsorgstjenesten.

Som en del av arbeidet besøkes hørselssentraler, avtalespesialister og hjelpemiddelsentraler der kommunale hørselskontakter og hørselshjelpere inviteres med. Dette for å etablere en sterkere lokal samhandling. HLFs hørselshjelpere har også bistått kommunale hørselskontakter inn i undervisningen av helsefagarbeidere med sin brukerkompetanse. Flere lokallag har lokaler med faste åpningstider der høreapparatbrukere kan møte hørselshjelpere for å få praktisk hjelp til stell av sine høreapparater og veiledning i å ta de i bruk. For HLF er det særdeles gledelig å kunne bidra til økt samhandling med det offentlige på denne måten.

Dette frivillige arbeidet medfører også økte utgifter til nyrekruttering, skolering av nye og gamle hørselshjelpere samt investering i utstyr som hørselshjelperne har med seg på brukerbesøk. I tillegg kommer utvikling av informasjonstiltak. Grunnet økte kostnader knyttet til at flere skoler, utvidet samhandling med det offentlige og mer variert tilbud ut til brukerne, blant annet innen balansetrening, ber vi om at tilskuddet til HLFs hørselshjelperordning økes med 500 000 kr, slik at bevilgningen blir på 2,5 millioner kroner.

4. Hjelpelinje om tinnitus

HLF ber om finansiering på kroner 1,5 millioner til Hjelpelinje om tinnitus under Programkategori 10.60 Post 71 Frivillig arbeid mv

Høsten 2021 etablerte HLF en hjelpelinje, som et gratis lavterskeltilbud til alle som ønsker å få kunnskap om tinnitus, som et pilotprosjekt. Mange som plages av tinnitus henvender seg og får svar på spørsmål, råd og hjelp til et bedre liv. Hjelpelinjen er landsdekkende, er åpen to timer på hverdagene og besvares av audiopedagoger og andre fagpersoner med hørselskompetanse ved HLF Briskeby rehabilitering og utadrettede tjenester.

Årsaken til at HLF ønsket å etablere et pilotprosjekt med en hjelpelinje var at vi fikk tilbakemeldinger at det er få steder personer med tinnitus kan henvende seg for å nødvendig informasjon og hjelp. Viser også til innspills punkt 2 over om behovet for rehabilitering og mestringsstilbud.

For ytterligere informasjon kontaktes Orholm på orholm@hlf.no eller mobil 91628776.

Pågangen til hjelpelinjen har vært stor og det er nær 30 minutters ventetid for å få en samtale og gjennomsnittlig samtaletid per henvendelse er nær 18 minutter. Det er omtrent like mange kvinner som menn som henvender seg for hjelp, de fleste er yrkesaktive mellom 30-50 år, og det kommer henvendelser fra hele landet. Foruten spørsmål knyttet til tinnitus, så er det hovedvekt av spørsmål innen følgeplager som stress, søvn, angst, hørsel og slitenhet. De aller fleste oppgir at dette er første gang de får hjelp og kunnskap om tinnitusplager.

I forbindelse med Tinnituslinjen er det utarbeidet e-læringsprogram som innringerne blir henvist til. Det er gratis og åpent for alle. Her vil de få en større læring i tinnitus, hørselssystemet, metoder og mestringsverktøy, viktigheten av søvn og søvnhygiene, stressmestring og en egen modul om veien videre.

Erfaringene vi har gjort oss siden oppstart er behovet er stort og vi ønsker å etablere hjelpelinjen som et fast tilbud for personer med tinnitus og deres nærpå personer. HLF søker derfor tilskudd til dette gjennom statsbudsjettet og viser til finansiering av andre hjelpelinjer i Programkategori 10.60 Post 71 Frivillig arbeid mv

Les mer på www.hlf.no/tinnitustelefonen , [Tinnitus e-læring - HLF Briskeby \(hlfbriskebyrut.no\)](http://Tinnitus-e-læring-HLF-Briskeby(hlfbriskebyrut.no)) og [Ny tinnituslinje gir hjelp og råd - dinhørsel](#)

5. Tosidig / Bilateralt cochlea implantat (CI)

HLF ber om at voksne som har behov for og kan nyttiggjøre seg tosidig CI får dette og at det står i oppdragsdokumentene til de regionale helseforetakene.

I dag har barn som kan få bilateralt CI en rett til det, voksne kan kun få ensidig og etter særdeles tungtveiende tilleggdiagnoser bli vurdert for bilateralt CI. Det tas ikke hensyn til at bilateralt CI gir en bedring av arbeidsevne og livskvalitet, en bedre retningshørsel, bedring av lyd og taleoppfattelse i støy, mulig mindre behov for hjelpemidler og bortfall av fornyelse av høreapparat på det øret som ikke har fått CI. Ensidig hørselstap gir også høyere risiko for kognitive svekkelser og demens. I Danmark er prinsippet om likeverdig tilgang til helsetjenester førende og de har tatt innover seg den positive forskningen for bilateralt CI gir og sykehusene som opererer CI har utarbeidet felles retningslinjer for operasjon av bilateralt CI.

6. Nød-sms må etableres som et fast tilbud for hele befolkningen.

(Innpillet er også sendt til Kommunal- og distriktsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet)

HLF ber om at det etableres en toveis-tekstbasert nødkommunikasjon mellom bruker og nødetatene.

Høsten 2020 ble det levert sluttrapport på prosjektet Nød-sms. Tjenesten er fortsatt i bruk, men må utvikles og gjøre både mer kjent og allmenn. Ikke være en abonnementsordning for de få, slik den er nå. Tjenesten kan også framstå som noe utrygg, da den er noe «gjemt bort» og er mer kjent som et pilotprosjekt. Anbefalingene i rapporten var at det må igangsettes et arbeid med en fremtidsrettet video/chat-løsning til nødnumrene 110, 112 og 113 for hele befolkningen. I tillegg at det er et sterkt behov for en tilsvarende løsning for ikke-akutte henvendelser. Vi viser videre til at Direktoratet for

For ytterligere informasjon kontaktes Orholm på orholm@hlf.no eller mobil 91628776.

samfunnssikkerhet og beredskap i samråd med Helsedirektoratet og Politidirektoratet har vurdert at dagens løsning for Nød-SMS kan benyttes i ytterligere 2-3 år, men at det foreligger betydelig risiko for enkelthendelser der meldinger via SMS forsinkes eller ikke når frem til mottaker slik tjenesten er bygget opp.

Våren 2021 bistod HLF Helsetjenestens driftsorganisasjon for nødnett HF med en behovskartlegging av nødmeldetjeneste for døve, hørselshemmede og talehemmede. En kartlegging som viste at det er behov for en slik tjeneste. HLF mener at det å kunne kontakte nød-meldesentralene skriftlig og tveis i sanntid må etableres som en fast tjeneste for hele befolkningen.

7. Universell utforming av befolkningsvarsling

(Innspillet er også sendt til Kommunal- og distriktsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet)

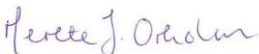
HLF ber om at det utvikles et universelt utformet varslingsystem som også ivaretar hørselshemmedes behov for tekstbasert informasjon.

Varsling handler om å informere befolkningen ved krisesituasjoner som har oppstått eller som kan oppstå, både i fredstid og i krig. Varslingen kan ha ulik karakter, tilpasset den enkelte situasjon og hendelse. Informasjonen vil i de fleste situasjoner inneholde en anbefaling om hvordan befolkningen skal forholde seg til krisen som har oppstått eller kan oppstå. Utredningen «Nasjonalt risikobilde» fra Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap deler det nasjonale risikobildet inn i tre hovedkategorier: Naturhendelser (ekstremvær, flom, fjellskred, influensapandemi, skogbrann, solstorm og vulkanutbrudd). Store ulykker (farlige stoffer, skipsulykker, atomulykker og offshoreulykker). Tilsiktede handlinger (terrorangrep, sikkerhetspolitiske kriser og cyberangrep).

Varsling i dag skjer primært gjennom auditive kanaler, noe som gjør at hørselshemmede og døve ikke får likestilt tilgang til varling noe de har rett på, jf. FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD) og Likestillings- og diskrimineringsloven. Det må etableres en nasjonal varslingskanal som er universelt utformet for å ivareta behovet for informasjon i situasjoner som nevnt over. Varslingskanalen må også kunne brukes geografisk målrettet av for eksempel kommuner.

HLF ser frem til et samarbeid om statsbudsjettet for 2023 og håper regjeringen prioriterer disse viktige områdene. Vi ber også om møte hvor vi kan utdype innspillene våre. Ta også kontakt hvis dere har spørsmål. For ytterligere informasjon kontaktes Orholm på orholm@hlf.no eller mobil 91628776.

Med vennlig hilsen
Hørselshemmedes Landsforbund

Merete J. Orholm
Politisk sjef

For ytterligere informasjon kontaktes Orholm på orholm@hlf.no eller mobil 91628776.